

ПРЕЗИДІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

17.06.2015

м.Київ

№ 160

Наукові основи впровадження
ризик-орієнтованого підходу в управлінні
техногенно-екологічною безпекою

Заслухавши та обговоривши наукову доповідь директора Інституту проблем математичних машин та систем НАН України академіка НАН України А.О.Морозова «Наукові основи впровадження ризик-орієнтованого підходу в управлінні техногенно-екологічною безпекою», Президія НАН України відзначає, що фахівцями цієї установи проведені наукові комплексні дослідження у сфері розроблення методології й реалізації сучасної системи управління техногенно-екологічною безпекою та отримано важливі результати.

Актуальність таких досліджень визначається необхідністю розроблення та впровадження сучасних методів управління безпекою життєдіяльності для підвищення ступеня захищеності населення і територій України від надзвичайних ситуацій, зменшення ризиків їх виникнення та мінімізації негативних наслідків надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру. Реалізація цього завдання можлива лише в рамках комплексного розв'язання проблеми створення сучасної інформаційної технології управління системою безпеки, автоматизованого визначення поточного значення ризику потенційно небезпечних об'єктів (ПНО) на основі імовірнісних моделей, а також аналізу процесів розвитку аварійних ситуацій з урахуванням людського чинника та оптимізації частоти моніторингу ПНО за умови не перевищення ризику для персоналу, населення та навколишнього середовища.

Протягом останніх років фахівцями Інституту проблем математичних машин та систем НАН України разом з науковими установами Державної служби надзвичайних ситуацій (ДСНС) України, Державної служби гірничого нагляду та промислової безпеки (Держгірпромнагляд) України й інших відомств у рамках реалізації міжнародних і міжвідомчих програм, зокрема Програми щодо запобігання, підвищення готовності та реагування на природні та

антропогенні катастрофи в регіоні Східного партнерства (PPRD East), проведені відповідні комплексні наукові дослідження. Одним з основних напрямів, якому приділялась значна увага, була інформаційна складова системи управління безпекою життєдіяльності, її стан та визначення шляхів вдосконалення до сучасного рівня країн ЄС. Доведено, що системи та методології управління техногенно-екологічною безпекою, що збереглися в Україні від часів планової економіки та загальнодержавної форми власності, принципово не спроможні виконувати свої функції в умовах ринкової економіки і приватної форми власності.

Шляхом аналізу й систематизації теоретичних основ управління техногенно-екологічною безпекою, детального опису та аналізу інформаційних процедур і алгоритмів управління безпекою на різних рівнях, оцінювання їх ефективності та ймовірності помилки залежно від алгоритму і стадії розвитку управління в сфері безпеки було обґрунтовано ряд практичних рекомендацій. Зокрема, це стосувалось розроблення методології оцінок ризику ПНО за стратегією ризик-орієнтованого підходу (РОП), вибору найбільш ефективної стратегії управління техногенною безпекою для умов України, застосування алгоритмів і програм для розроблення документів з безпеки ПНО України.

Проведені наукові дослідження дали змогу визначити причини недостатнього рівня техногенно-екологічної безпеки в державі порівняно з розвинутими країнами та розробити концептуальні основи поступового наближення основних принципів і норм управління безпекою до кращих світових стандартів й програму з реалізації заходів щодо підвищення рівня безпеки життєдіяльності. Результати цих досліджень впроваджено у системі ДСНС України та використано при підготовці деяких постанов Кабінету Міністрів України.

Матеріали досліджень також використовуються у навчальному процесі таких вищих навчальних закладів України, як Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут», Національний університет цивільного захисту України і Львівський державний університет безпеки життєдіяльності ДСНС України, а також представлені в засобах масової інформації (серія телевізійних і радіопередач з актуальних проблем регулювання безпеки життєдіяльності).

Разом з тим Президія НАН України відзначає, що в організації наукових досліджень та впровадженні зазначених розробок існує ряд недоліків та невирішених питань. Насамперед це стосується забезпечення комплексності таких досліджень та їх координації між відповідними установами різних міністерств і відомств. Крім того, існуюча методологія аналізу надзвичайних ситуацій та причин їх виникнення не відповідає сучасним потребам управління безпекою, а автоматизована система підтримки процесів моніторингу та аналізу

стану техногенної безпеки обмежена завданнями збору первинної інформації та її елементарної статистичної обробки. Враховуючи значні бюджетні витрати на заходи з безпеки життєдіяльності людини та необхідність підвищення ефективності державного управління техногенно-екологічною безпекою, доцільно прискорити впровадження розробок Інституту проблем математичних машин та систем НАН України у практику державного управління безпекою життєдіяльності.

Президія НАН України постановляє:

1. Наукову доповідь академіка НАН України А.О.Морозова «Наукові основи впровадження ризик-орієнтованого підходу в управлінні техногенно-екологічною безпекою» взяти до відома, зазначивши її важливість та актуальність. Відзначити необхідність подальшого розвитку і поглиблення наукових досліджень у сфері створення інформаційних технологій управління техногенно-екологічною безпекою як основного напрямку діяльності Інституту проблем математичних машин та систем НАН України.

2. Схвалити діяльність Інституту проблем математичних машин та систем НАН України з розроблення теоретичних основ управління безпекою життєдіяльності, впровадження сучасних методів управління ризиками для підвищення ступеня захищеності населення і територій України від надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру.

3. Затвердити пріоритетним напрямом діяльності Інституту проблем математичних машин та систем НАН України розроблення і впровадження сучасних систем управління безпекою життєдіяльності й створення інформаційних технологій щодо зменшення ризиків виникнення та мінімізації наслідків надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру.

4. Інституту проблем математичних машин та систем НАН України (академік НАН України А.О.Морозов):

4.1. Розробити і внести протягом 2015-2016 років у встановленому порядку на розгляд Кабінету Міністрів України та Верховної Ради України пропозиції стосовно реформування системи управління безпекою на основі парадигми ризик-орієнтованого підходу.

4.2. Протягом 2015-2017 років розробити та подати до Державної служби надзвичайних ситуацій України для подальшого впровадження:

4.2.1. Загальногалузеву методику оцінювання поточних значень ризику об'єктів.

4.2.2. Методики оцінювання ризиків для однотипних об'єктів та за окремими видами надзвичайних ситуацій.

4.3. Протягом 2016-2020 років розробити та подати відповідним органам державної влади:

4.3.1. Комплекс ринкових механізмів державного регулювання у сфері управління ризиками, у тому числі таких, що передбачають впровадження системи обов'язкового страхування об'єктів залежно від оцінених рівнів ризиків.

4.3.2. Національні стандарти у сфері управління безпекою, що відповідають міжнародним вимогам.

4.3.3. Рекомендації щодо застосування методів, стандартів та програм визначення ризиків.

4.4. Протягом 2015-2016 років разом з відповідними державними органами забезпечити:

4.4.1. Інформаційне висвітлення в засобах масової інформації, а також роз'яснення методів і технологій управління у сфері техногенної та природної безпеки на основі ризик-орієнтованого підходу.

4.4.2. Підготовку і проведення днів сприяння підприємцю з питань забезпечення та контролю безпеки.

4.4.3. Розроблення та затвердження в установленому порядку навчального курсу «Управління ризиками у сфері техногенної та природної безпеки» для підготовки фахівців у сфері управління ризиками.

4.5. Протягом третього кварталу 2015 року підготувати та подати до Президії НАН України пропозиції щодо доцільності створення Наукової ради НАН України з впровадження ризик-орієнтованого підходу.

5. Контроль за виконанням цієї постанови покласти на Науково-організаційний відділ Президії НАН України.

Президент
Національної академії наук України
академік НАН України

Б.Є.Патон

Головний учений секретар
Національної академії наук України
академік НАН України

В.Л.Богданов